

TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.

EKONOMİK GELİŞMELER ÖZET DEĞERLENDİRME RAPORU AĞUSTOS 2009/I

HAZIRLAYANLAR

Mustafa ŞİMŞEK

Fulya BAYRAKTAR

Mustafa TOSUN

EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MÜDÜRLÜĞÜ

Ağustos 2009

Temmuz ayının son haftası ile Ağustos ayının ilk haftasında ekonomide yaşanan gelişmeler ve bunun piyasalara yansımaları, açıklanan son veriler doğrultusunda aşağıda özetlenmiştir.

Yurtiçi Piyasaları Etkileyen Gelişmeler

- **Merkez Bankası** Para Politikası Kurulu'nun, 16 Temmuz'da yapılan toplantıya ilişkin **Toplantı Özeti**'nde; vergi artışları ve baz etkisi gibi nedenlerle enflasyonda dalgalanmalar gözlemlense de önümüzdeki dönemde enflasyonun düşük düzeylerini koruyacağını öngörülmesi bildirildi. Özetle ayrıca, 2009 yılı ilk çeyreğine ilişkin milli gelir verilerinin, iktisadi faaliyetteki yavaşlamanın derinliğine işaret ettiğine, ancak açıklanan bazı verilerin de kısmi toparlanma işaretleri olduğuna, yurt içi yatırım talebinin gerilemeye devam ettiğine, dış talebin zayıf seyrini sürdürdüğüne, talep belirsizliğinin firmaları ihtiyatlı davranmaya ittiğine, finansal koşullardaki ek sıkılığın devam ettiğine, küresel ölçekte faizlerin uzun bir süre düşük düzeylerde seyredebileceğine, toparlanmanın yavaş ve kademeli olabileceğine vurgu yapılmıştır.

- **T.C. Merkez Bankası** tarafından yayınlanan **Temmuz Enflasyon Raporu**'nda, enflasyonun %70 olasılıkla 2009 sonunda %4.9–6.9 arasında, 2010 yılı sonunda %3.7 ile %6.9 aralığında olacağı, 2011 sonunda %4.9'a ve 2012 yıl ortasında ise %4.8'e gerileyeceği öngörülmüştür. Merkez Bankası Başkanı Durmuş Yılmaz, yaptığı açıklamada, son dönemde açıklanan verilerin, para politikası faiz oranlarında süregelen indirim sürecinin yanı sıra alınan mali tedbirler doğrultusunda yurt içi talep ve iktisadi faaliyette kısmi toparlanma işaretleri içerdiğini, ancak, toplam talepteki belirsizliğin ve düşük kapasite kullanım oranlarının önümüzdeki dönemde yatırımlar ve istihdam üzerindeki olumsuz etkilerinin süreceği ve işsizlik oranlarındaki yüksek düzeylerin özel tüketim harcamalarını sınırlamaya devam edeceğini tahmin ettiklerini belirtti.

Bu durumun risk primi ve döviz kuru kanalından enflasyon üzerinde aşağı yönlü bir risk unsuru olarak ortaya çıkabileceğini belirten Yılmaz, böyle bir durumda politika faizlerinde daha hızlı bir indirim veya ikinci bir indirim süreci ve sonrasında faiz oranlarının düşük tek haneli düzeylerde uzun bir süre tutulmasının gündeme gelebileceğini açıkladı.

- **T.C. Merkez Bankası**, Ekim 2008'de ara verilen döviz alım ihalelerine 4 Ağustos'tan itibaren tekrar başlanacağını duyurdu. İhalelerde alımı yapılacak tutar günlük 30 milyon USD ihale ve 30 milyon USD opsiyon hakkı olmak üzere en fazla 60 milyon USD olarak belirlendi. Merkez Bankası'nın açıklamasında, son dönemde küresel ekonomiye ilişkin olumlu beklentilerin etkisiyle likidite ve risk iştahının tekrar güçlendiği, bu durumun diğer gelişmekte olan ülkelerle birlikte ülkemize yönelik sermaye akımlarını artırdığı ve döviz piyasasının görece bir istikrara kavuştuğu belirtildi.
- Türkiye genelinde bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, bütün bölgelerde sosyo ekonomik kalkınma girişimlerini başlatmak ve desteklemek, bölgesel gelişmişlik farklarını azaltarak, bölgelerin ulusal kalkınma ve rekabet gücüne katkıları

* Rapor 7 Ağustos 2009 tarihinden önceki gelişmeleri içermektedir.

artırmak amacıyla ülke genelinde kurulması planlanan 26 **Kalkınma Ajansı**'nın kuruluşunun tamamlandığı bildirildi. Yapılan yazılı açıklamada, 16 yeni kalkınma ajansının kuruluşunu düzenleyen Bakanlar Kurulu kararının Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdiği, böylece daha önce kurulan 10 kalkınma ajansına ilave olarak, kurulan 16 kalkınma ajansı ile ülke genelinde kurulması planlanan 26 kalkınma ajansının kuruluşunun tamamlandığı kaydedildi. Kurulan 16 yeni kalkınma ajansının merkezlerinin Tekirdağ, Balıkesir, Denizli, Kütahya, Bursa, Kocaeli, Ankara, Isparta, Hatay, Nevşehir, Kayseri, Zonguldak, Kastamonu, Trabzon, Kars ve Malatya olduğu ve 55 ili kapsadığı belirtildi.

- **Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonunun (TİSK)** aylık ekonomi bülteninde yapılan açıklamaya göre, Türkiye'de işsizliğin %20 patikasına yükselmemesi için yurtiçi üretim ve istihdam dostu bir büyüme politikasına geçilmesi gerektiği belirtildi. Bültende, 2009 yılının ilk çeyreğinde GSYH'nın sabit fiyatlarla %13.8 azaldığı hatırlatılarak, bunun Türkiye'nin 1930'lu yıllardan sonra yaşadığı en yüksek oranlı küçülme olduğu belirtildi. Türkiye'deki küçülmenin sadece küresel krizden kaynaklanmadığı, 2001 krizi sonrasında var olan yapısal sorunlar göz ardı edildiği için Türkiye'nin aynı zamanda kendi krizini de yaşadığı ifade edilen bültende, Türkiye'nin %13.8'lik GSYH azalışı ile ilk çeyrekte ekonomisi en fazla küçülen 3. ülke olduğu kaydedildi.
- **IMF** hazırladığı **Mali İzleme Ülkeler Raporu**'nda, Türkiye'nin 2011'e kadar mali kurala geçiş dahil bir dizi önlem alacağına yer verdi. IMF analistlerinin hazırladığı ülke kamu maliyelerinin durumunu araştıran "Mali İzleme" ülkeler raporunda, G20 ülkelerinde "Mali Sürdürülebilirliği Sağlamaya Yönelik Ön Stratejiler" ülkeler bazında ele alındı. Ülkelerin hedefleri ve buna ulaşmadaki araçları incelenirken Türkiye'nin 2011'e kadar borç/GSYİH oranını istikrara kavuşturma hedefini belirlediği kaydedildi.
- **Deloitte**'un, üç aylık dönemi kapsayan "**Ekonomik Görünüm 2009–Haziran**" Raporu'nda, Türkiye ekonomisinin IMF'li bir senaryoda dahi, bu yıl %5.5-6 oranında küçülmeye maruz kalabileceği belirtildi. Yapılan yazılı açıklamada yer verilen ve 2009 yılının ilk yarısının değerlendirildiği "Yapısal Reformlara Odaklanmak" başlıklı raporda, Türkiye'nin güçlü ve istihdam yaratan büyüme ortamına dönebilmesi için mali disiplinden ödün vermeden yapısal reformlara odaklanması ve küresel boyuttaki gelişmeleri dikkate alarak kendi kaynaklarıyla finanse edeceği büyüme modelini benimsemesi gerektiği belirtildi. Raporda ayrıca enflasyonun bu yıl %7.5 ile hedefin "bariz şekilde" altında kalacağı tahmin edilirken, önümüzdeki yıl ise %6.5 olan hedefin çok az üstünde gerçekleşeceği öngörülüyor.
- **JP Morgan** tarafından yayınlanan bir raporda TCMB Başkanı'nın açıklamalarına ilişkin değerlendirmelere yer verildi. Durmuş Yılmaz'ın açıklamalarının ardından TCMB'nin faizlerde önceki tahminlerin üzerinde bir indirim yapacağını anlaşıldığı ifade edildi. JP Morgan, TCMB'nin faiz oranlarının Ağustos ayında 50, eylül ayında 50 ve ekim ayında 25 baz puan indirerek %7 seviyesine çekeceğini öngördü. Kurumun raporunda üretimdeki açıklar, istihdam piyasasının gevşek görünümü ve ekonomik toparlanmanın hem Türkiye'de hem de dünya genelinde çok yavaş seyredeceğine dair sinyaller nedeniyle yakın bir zamanda faiz artırımını beklenmediği ifade edildi.

Uluslararası Piyasalardaki Gelişmeler

- **ABD Başkanı Barack Obama**, ABD ekonomisi açısından "en kötüsünün geride kalmış olabileceğini" söyledi ve "ekonomimizi çökmekten kurtardık" dedi. İşsizlik oranının 15 aydır ilk kez düşmesinin açıklanmasıyla ilgili olarak gazetecilere konuşma yapan Obama, "en kötüsünün geride kalmış olabileceğine ilişkin olarak bu sabah yeni işaretler aldık" dedi. "Tünelin ucundaki ışığı görebileceğimizden eminim" diyen Obama, hala yapılması gereken çok iş olduğunu ifade ederek, "Tırmanacağımız sarp bir dağ var ve biz derin bir vadiden başladık" dedi. Obama, yönetiminin aldığı önlemlerin kredi piyasasındaki donmanın çözülmesine yardım ettiğini kaydetti. Bir yandan ekonomiyi bir felakete yuvarlanmaktan kurtarıırken, bir yandan da büyüme için yeni bir temel oluşturduğunu diye konuştu.
- **ABD Ticaret Bakanlığı** tarafından yapılan açıklamaya göre, ABD'de fabrikalara gelen siparişler Haziran ayında 0.4 artış göstererek beklentilerin aksine yükseldi. Beklentiler verinin %1 azalması yönündeydi. Açıklamada ayrıca Mayıs ayında 1.2 artış olarak açıklanan veri ise %1.1 artış olarak revize edildi.
- **ABD Çalışma Bakanlığı** tarafından yapılan açıklamaya göre, çekirdek kişisel tüketim harcamaları (PCE) Haziran ayında %0.2 artarken, açıklanan bir diğer veri olan kişisel gelirler %1.3 azalış gösterdi. Beklentiler çekirdek PCE'nin %0.2 artması, kişisel gelirlerin ise %1 azalması yönündeydi. Açıklamada Mayıs ayında %0.1 arttığı açıklanan çekirdek PCE revize edilmezken, %1.4 arttığı açıklanan kişisel gelirler %1.3 artış olarak revize edildi. Son açıklanan veriyle birlikte çekirdek PCE'nin yıllık artışı Mayıs ayındaki %1.6 seviyesinden Haziran ayında %1.5'e geriledi. Gıda ve enerji harcamalarının da dahil edildiği PCE endeksi ise Haziran ayında aylık bazda %0.5 artarken, yıllık bazda %0.4 azalış gösterdi.
- **ABD'de**, Michigan Üniversitesi tüketici güven endeksi, 70.8 seviyesinden 66 seviyesine gerilemekle birlikte, Temmuz ayında beklentilerin üzerinde açıklandı. Endeksin 65 değerini alması bekleniyordu.
- **ABD'de**, Haziran ayında yeni konut satışları beklentilerin üzerinde artış göstererek 384,000 adet oldu. Bir önceki aya göre %11 artış gösteren yeni konut satışlarının aylık olarak %2.5 artması bekleniyordu.
- **ABD'de**, Mayıs ayında S&P konut fiyatları endeksi beklentilerin altında gerileme göstererek iyileşmeye devam etti. Geçen ay yıllık bazda %18.1 düşen endekste bu ay %17.9 gerileme beklenirken, %17.1 gerileme gösterdi.
- **ABD'de**, tüketici güveni Temmuz ayında 49 olan beklentinin altında, 46.6 olarak açıklandı. Tüketici güven endeksi Haziran'da da 49.3 ile beklentilerin altında açıklanmıştı. Açıklamada mevcut durum endeksinin, işgücü piyasasındaki daralma ve iş bulma zorlukları yüzünden gerilediği belirtildi.
- **ABD'de**, Haziran ayında dayanıklı mal siparişleri, beklentiler %0.6 düşüş yönündeyken %2.5 ile beklentilerden daha düşük açıklandı. Ancak Haziran ayında ulaşım hariç siparişler beklenmedik bir şekilde %1.1 artış gösterdi.
- **ABD'de**, ikinci çeyrekte gayri safi yurtiçi hâsılanın (GSYH) %1 daraldığı açıklandı. Çekirdek PCE ise aynı dönemde %2 olarak gerçekleşti. 2009'un ilk çeyreğinde %5.5 daralan ABD ekonomisinin 2. çeyrekte %1.2-1.5 aralığında bir daralma göstermesi bekleniyordu. İlk çeyrekte %5.5 daralma olarak açıklanan veri %6.4 daralma olarak revize edildi.

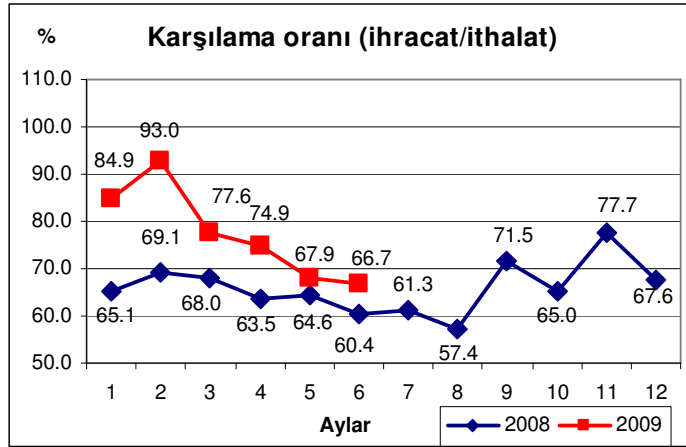
- **ABD'de Arz Yöneticileri Kurumu (ISM)** tarafından yapılan açıklamaya göre, ISM imalat sanayi endeksi Temmuz ayında beklentilerin üzerinde 48.9 seviyesine yükseldi. Haziran ayında 44.8 değerini alan verinin Temmuz ayında 46.2 değerini alması bekleniyordu.
- **ABD'de, sözleşmeleri imzalanan ve bekleyen konut satışları endeksi** Haziran ayında %3.6 artarak beklentilerin üzerinde açıklandı. Beklentiler verinin Haziran ayında %0.6 artış göstermesi yönündeydi. Açıklamada ayrıca Mayıs ayında %0.1 artış gösteren veri %0.8 artış olarak revize edildi.
- **ABD'de, işsizlik ve tarım dışı istihdam verilerinin ön göstergesi niteliğindeki ADP ulusal istihdam raporu** yayınlandı. Rapora göre, ABD'de özel sektörde istihdam, Temmuz ayında 371,000 kişi azalarak beklentilerden kötü geldi. ADP raporunun, Temmuz ayında özel sektörde istihdamın 345,000 kişi azaldığını göstermesi bekleniyordu. Açıklamada ayrıca Haziran ayında 473,000 kişi istihdam azalışı olarak açıklanan veri 463,000 kişi azalış olarak revize edildi.
- **ECB Başkanı Jean-Claude Trichet** faiz kararının nedenlerinin açıklandığı basın toplantısında, ekonomideki daralmanın hız kestiğini ve 2010 yılında çeyrek bazlı pozitif büyüme görüleceğini belirtti. Trichet, belirsizliğin hâlâ yüksek olduğunu fakat küresel ekonomideki durgunluğun sonuna gelindiği yönündeki işaretlerin arttığını, yeni mali canlandırma önlemlerine gerek olmadığını söyledi. Trichet ayrıca önümüzdeki dönemde enflasyonun geçici olarak negatif kalmasını beklediklerini belirtti.
- **Avrupa Birliği İstatistik Bürosu Eurostat**, Euro Bölgesi Temmuz ayı enflasyonunun yıllık bazda %-0.6 olduğunu açıkladı. Enflasyonun Temmuz'da %-0.4 olmasını bekliyorlardı. Enflasyon Haziran ayında ise yıllık bazda %-0.1 olarak gerçekleşmişti.
- **Eurostat** tarafından, euro kullanan 16 ülkede tüketici talebinin bir göstergesi olarak açıklanan perakende satışlar Haziran ayında aylık bazda %0.2, yıllık bazda ise %2.4 azaldı. Reuters anketine göre, perakende satışların Haziran ayında aylık bazda %0.2 yükselmesi, yıllık bazda ise %2.5 düşmesi bekleniyordu. Açıklama ayrıca perakende satışlar için Mayıs ayında açıklanan aylık bazda %0.4 olan düşüş %0.5 olarak, yıllık bazda %3.3 olan düşüş ise %3 olarak revize edildi.
- **Eurostat** tarafından yapılan açıklamaya göre, Euro bölgesinde üretici fiyatları endeksi (ÜFE), Haziran ayında beklentilerin hafif üzerinde %0.3 artış gösterdi. Beklentiler verinin %0.2 artması yönündeydi. Açıklanan son rakamla birlikte Euro bölgesinde ÜFE, yıllık olarak %6.6 gerilemiş oldu. Açıklamada ayrıca Mayıs ayında aylık bazda %0.2 düştüğü açıklanan veri %0.0 olarak, yıllık bazda %5.8 düştüğü açıklanan veri %5.9 olarak revize edildi. Enerji fiyatlarının hariç tutulduğu çekirdek ÜFE ise Haziran ayında aylık bazda %0.1, yıllık bazda %3.5 düşüş gösterdi. Çekirdek ÜFE, Mayıs ayında aylık bazda %0.2, yıllık bazda %3 gerilemişti.
- **İngiltere Merkez Bankası BOE ve Avrupa Merkez Bankası ECB** faiz konulu para politikası toplantılarını gerçekleştirdiler. BOE faiz oranlarını piyasa beklentileri doğrultusunda %0.50 seviyesinde değiştirmeden bıraktı. En son Mart ayında 50 baz puan indirim yapan BOE, 2008 yılı Ekim ayından bu yana faizlerde toplamda 450 baz puan indirim yaptı. BOE, faiz indirimi kararının ardından yaptığı açıklamada, 125 milyar sterlin büyüklüğündeki nicel gevşeme programını

beklenmedik şekilde 175 milyar sterline çıkardığını açıkladı. ECB de faiz oranlarını piyasa beklentilerine paralel olarak değiştirmeden %1 seviyesinde bıraktı. En son Mayıs ayında 25 baz puan indirim yapan ECB, 2008 yılının Ekim ayından bu yana gösterge faiz oranında 325 baz puan indirim yaptı.

- **Alman** IFO Enstitüsü, mevcut durum ve geleceği gösteren 3 endeksinin yer aldığı Temmuz ayı Anket sonuçlarını yayınladı. Yapılan açıklamaya göre, iş dünyasının ekonomiye bakışını yansıtan iş dünyası eğilimi endeksi Temmuz ayında 87.3 değerini alarak beklentilerin üzerinde geldi. Haziran ayında 85.9 değerini alan verinin Temmuz ayında 86.5'e yükselmesi bekleniyordu. Cari durum endeksinin 82.4 puandan 84.3 puana, beklenti endeksinin ise 89.5 puandan 90.4 puana yükseldiği belirtildi. Piyasalarda cari durum endeksinin 82.8, beklenti endeksinin ise 90.1 olması bekleniyordu.
- **ABD Çalışma Bakanlığı** tarafından yapılan açıklamaya göre, Temmuz ayında tarım dışı istihdam, beklentilerin altında 247 bin kişi azalış gösterdi. Beklentiler verinin 320 bin kişi azalması yönündeydi. Veri, bir yıl içerisinde kaydedilen en küçük azalışa işaret etmesi bakımından önem arz etmektedir. Açıklamada ayrıca, geçen ay Haziran ayı için 467 bin kişi olarak ilan edilen istihdamdaki gerileme de 443 bin kişi olarak revize edildi. İşsizlik oranı ise Temmuz ayında, yıllık bazda %9.4 seviyesine geriledi. Haziran ayında %9.5 olarak gerçekleşen verinin, Temmuz ayında %9.6 seviyesine yükselmesi bekleniyordu. İşsizlik verileri ekonominin durumu hakkında önemli bir gösterge olması ve son verilerin beklentilerden olumlu açıklanmasının etkisiyle uluslararası borsalarda yükselişlere neden oldu.
- **Almanya Federal İstatistik Ofisi Destatis** tarafından yapılan açıklamaya göre, Alman Öncü Tüketici Fiyat Endeksi (CPI), Temmuz ayında %0.1 düşüş gösterdi. Buna göre endeks, yıllık bazda ise %0.6 oranında gerileme kaydetmiş oldu. Gösterge, Almanya'da Mart 1987 tarihinden bu yana ilk defa negatif enflasyonu işaret etmesi açısından piyasalar tarafından oldukça dikkat çekici olarak karşılanırken, açıklama sonrasında *EUR/USD paritesi*, 1.40 seviyelerini test etti.
- **Avrupa Birliği Komisyonu İstihdam, Sosyal İlişkiler ve Fırsat Eşitliği Genel Direktörlüğü** tarafından yılda dört kez hazırlanan "AB Emek Piyasası" raporunun yaz dönemine ait olanı yayımlandı. Raporla, "AB'de iş âlemi ve tüketici güveni, uzun dönem ortalamalarının oldukça altında kalmaya devam etse de, ikinci çeyrek boyunca iyileşme sürerken, bunda tüm büyük AB üyesi ülkelerde görülen son dönem iyileşmelerin etkisi oldu" ifadelerine yer verildi. Raporla ayrıca, AB Ekonomik Durum Algılaması Göstergesinin Haziran ayında, bir önceki aya göre 3.2 puan artış göstererek 7.1 puana yükseldiği belirtildi.

Son Açıklanan Veriler

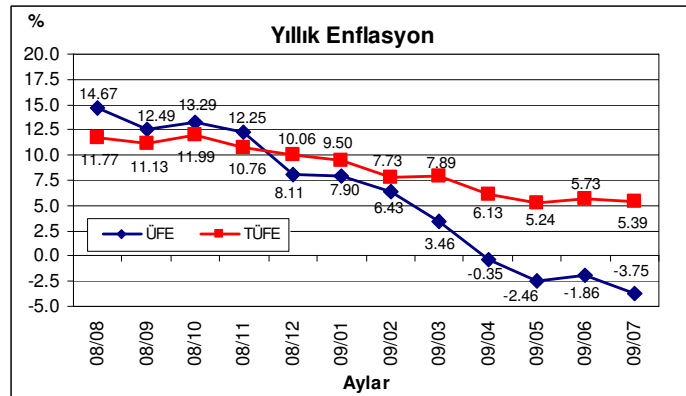
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)** tarafından açıklanan geçici verilere göre, 2009 yılı Haziran ayında; geçen yılın aynı ayına göre **ihracat** %29.2 oranında azalarak 8.3 milyar USD, **ithalat** ise %35.9 oranında azalarak 12.5 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde dış ticaret açığı %46.1 oranında azalarak 7.7 milyar USD'den 4.2 milyar USD'ye gerilemiştir. 2008 yılı Haziran ayında %60.4 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2009 Haziran ayında %66.7'ye yükselmiştir.

2008 yılı Haziran ayında %48.6 olan Avrupa Birliği'nin (AB) ihracattaki ağırlığı 2009 yılı Haziran ayında %47.7'ye gerilemiştir. Geçen yılın aynı ayına göre AB ülkelerine yapılan ihracat %30.4 oranında azalarak yaklaşık 4 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

2009 yılı Haziran ayında fasıllar bazında en büyük ihracat kalemi, kara taşıtları ve bunların aksam ve parçaları (1.1 milyar USD) olurken; bu faslı, makineler, mekanik cihazlar, kazanlar ve aksam-parçaları (714 milyon USD), demir ve çelik (616 milyon USD), örme giyim eşyaları (597 milyon USD) izlemiştir. Haziran ayında; en yüksek ithalatı olan fasıl mineral yakıtlar, mineral yağlar (2.5 milyar USD) olurken, bu faslı; makineler, mekanik cihazlar, kazanlar ve aksam-parçaları (1.8 milyar USD), elektrikli makine ve cihazlar (1.1 milyar USD) ve demir-çelik (1 milyar USD) izlemiştir.

- TÜİK** tarafından yapılan açıklamaya göre; 2009 yılının Temmuz ayında bir önceki aya göre **Üretici Fiyatları (ÜFE)** %0.71 oranında düşüş, **Tüketici Fiyatları (TÜFE)** da %0.25 oranında artış göstermiştir. Böylece, bir önceki yılın aynı ayına göre enflasyon üretici fiyatlarıyla % -3.75, tüketici fiyatlarıyla ise %5.39 oranında gerçekleşmiştir.

2009 yılının Temmuz ayında, ÜFE'de alt sektörler itibariyle bir önceki aya göre en yüksek aylık artış gösteren sektörler; ham petrol ve doğalgaz çıkarımı (%24.1) ile tütün ürünleri imalatı (%2.6) olurken, TÜFE'deki en yüksek aylık artış %10.89 ile alkollü içecekler ve tütün grubunda gerçekleşmiştir.

- TÜİK** tarafından açıklanan, **2009 Yılı II. Dönem Turizm İstatistikleri** sonuçlarına göre; 2009 yılı II. dönem turizm geliri, geçen yılın aynı dönemine göre %9.6

oranında azalarak 4.2 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. Turizm gelirinin yaklaşık 3.5 milyar USD'si yabancı ziyaretçilerden, 0.7 milyar USD'si yurt dışında ikamet eden vatandaş ziyaretçilerimizden elde edilmiştir. II. Dönemde en yüksek turizm geliri, 1.8 milyar USD ile Haziran ayında gerçekleşmiştir. Nisan-Haziran döneminde kişi başına ortalama harcama, yabancılarda 501 USD, vatandaşlarda ise 984 USD'dir.

Aynı dönemde turizm gideri geçen yılın aynı dönemine göre %7 oranında azalarak 937 milyon USD olarak gerçekleşmiştir. En yüksek turizm gideri 361 milyon USD ile Haziran ayında gerçekleşmiştir. Nisan-Haziran döneminde kişi başına ortalama harcama 739 USD'dir.

- **TÜİK ve TCMB işbirliği ile hazırlanan verilere göre, Takvim Etkisinden Arındırılmış Aylık Sanayi Üretim Endeksi**, 2009 yılı Mayıs ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre %13.1 oranında azalış gösterirken, **Mevsim ve Takvim Etkilerinden Arındırılmış Endeks** bir önceki aya göre %0.8 oranında artış göstermiştir.
- **T.C. Merkez Bankası** tarafından yapılan açıklamaya göre; 2009 yılının Haziran ayında 99.4 düzeyinde olan **Reel Kesim Güven Endeksi, Temmuz 2009'da** bir önceki aya göre 0.7 puan artarak 100.1 düzeyinde gerçekleşmiştir. 2009 yılı Temmuz ayında sırasıyla; son üç aydaki toplam sipariş miktarı, mevcut toplam sipariş miktarı, mevcut mamul mal stok miktarı, gelecek üç aydaki toplam istihdam beklentisi ve sabit sermaye yatırım harcaması endeksi artış yönünde etkilerken, genel gidişat eğilimi, gelecek üç aydaki ihracat sipariş miktarı ve gelecek üç aydaki üretim hacmine ilişkin değerlendirmeler endeksi azalış yönünde etkileyen faktörler olmuştur.
- **T.C. Merkez Bankası** tarafından hazırlanan **2009 Yılı Temmuz Ayı Fiyat Gelişmeleri Raporu'na** göre; giyim sektöründe mevsimsel fiyat azalışlarının geçtiğimiz yıla kıyasla sınırlı kalması ve dayanıklı tüketim mallarındaki vergi indirimlerinin kısmen geri alınması, temel enflasyon göstergelerinin yükselmesinde belirleyici olmuştur. Bunun yanında, hizmet grubunun yıllık fiyat artış oranı da istikrarlı olarak gerilemeye devam etmektedir. Önümüzdeki aylarda baz etkisi nedeniyle enflasyonda sınırlı yükselişler görülebileceği düşünülse de, temel enflasyon göstergelerinin düşük düzeylerini koruyacağı tahmin edilmektedir.
- **Merkez Bankası** tarafından bankalara duyurulan toplam karşılıksız çek sayısı, 2009 yılının ilk yedi ayında geçen yılın aynı dönemine göre %47.9 oranında artarak 1 milyon 224 bin 48'e yükselmiştir. Merkez Bankası verilerine göre, karşılıksız çek sayısı 2008 yılının ilk yedi ayında 827 bin 101 adet idi. Aynı dönemde, mahkemeler tarafından yapılan bildirimlere göre ise, Merkez Bankasınca duyurulan, yasaklanan çek sayısı %2.1 azalarak 46 bin 161'den 45 bin 174'e inmiştir.
- **Hazine Müsteşarlığı'nın** açıklamasına göre; **İç Borçlanma Stratejisi** kapsamında, 2009 yılı Ağustos ayında, iç piyasalara yapılacak 17.4 milyar TL'lik itfaya karşılık, iç piyasalardan 17.3 milyar TL tutarında bir borçlanma yapılması öngörülmektedir. Aynı dönemde, toplam 23.3 milyar TL'lik iç borç servisine karşılık 22 milyar TL toplam iç borçlanma gerçekleştirilmesi programlanmaktadır.
- **Hazine Müsteşarlığı'nın** Resmi Gazete'de yayınlanan verilerine göre; Haziran ayında, 162'si imalat, 41'i hizmetler, 17'si madencilik, 14'ü enerji ve 13'ü tarım

sektöründe olmak üzere 247 firma yatırım teşvik belgesi almıştır. Toplam yatırım tutarının 1.8 milyar TL olduğu teşvikli yatırımlarla, 5 bin 642 kişiye istihdam olanağı yaratılması planlanmaktadır. Ayrıca, Haziran ayında yabancı sermayeli firmaların yatırımları için de 14 teşvik belgesi verilmiştir.

- **T.C. Merkez Bankası'nın mali ve reel sektörden katılımcılarla gerçekleştirdiği 2009 Yılı Ağustos Ayı I. Dönem Beklenti Anketi** sonuçlarına göre; Türkiye ekonomisinin 2009 yılında %5 oranında küçüleceği, tüketici fiyatlarının %5.87 oranında artacağı, cari işlemler açığının 10,531 milyon USD ve dolar kurunun 1.5608 TL civarında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Önümüzdeki 12 ve 24 ay sonrasının yıllık TÜFE beklentileri ise sırasıyla %6.31 ve %6.34 düzeyindedir. 12 ay sonrası için, 6 ay vadeli hazine bonosunun yıllık bileşik getirisi %10.22, 5 yıl vadeli, 6 ayda bir ödemeli devlet tahvillerinin yıllık bileşik getirisi de %12.63 olarak beklenmektedir. Ağustos I. Dönem Beklenti anketi kapsamında, bir önceki dönem anket sonuçlarına göre bütün ekonomik göstergelerin beklenti değerleri düşmüştür.
- **Merkez Bankası Analitik Bilânçosu Ana Kalemlerindeki Gelişmeler**

17-31 Temmuz 2009 döneminde Merkez Bankası Analitik Bilânçosu aktif büyüklüğü, %2.09 oranında genişleyerek 104,927 milyon TL düzeyine yükselmiştir. Bu dönemde Dış Varlıklar kalemi %1.27 oranında azalış gösterirken, İç Varlıklar kalemi -3,242 milyon TL'den, -1,649 milyon TL seviyesine çıkmıştır.

	25.07.08	17.07.09	31.07.09	Değişim	
				Son Yıl	Dönem
AKTİFLER	107,250	104,708	104,927	-2,323	219
1.DIŞ VARLIKLAR	96,093	107,950	106,576	10,483	-1,374
2.İÇ VARLIKLAR	11,157	-3,242	-1,649	-12,806	1,593
PASİFLER	107,250	104,708	104,927	-2,323	219
1.TOPLAM DÖVİZ YÜKÜMLÜKLERİ	58,582	54,161	54,591	-3,991	430
1.1. DIŞ YÜKÜMLÜKLER	20,374	21,091	20,381	7	-710
1.2. İÇ YÜKÜMLÜKLER	38,208	33,070	34,210	-3,998	1,140
1.2.1. Döv. Ol. Takip Ol. Mev.	17,086	14,086	15,533	-1,553	1,447
1.2.2. Bankaların Döviz Mevduatı	21,122	18,984	18,677	-2,445	-307
2.MERKEZ BANKASI PARASI	48,668	50,547	50,336	1,668	-211
2.1. REZERV PARA	49,904	59,642	56,890	6,986	-2,752
2.1.1. Dolaşıma Çıkan Banknot	30,150	35,562	34,358	4,208	-1,204
2.1.2. Bankalar Mevduatı	19,655	23,996	22,398	2,743	-1,598
2.1.3. Diğer Kalemler	99	84	134	35	50
2.2. DIĞER MB PARASI	-1,236	-9,095	-6,554	-5,318	2,541
2.2.1. APİ'den Doğan Borçlar	-1,714	-13,263	-8,865	-7,151	4,398
2.2.2. Kamu Mevduatı	478	4,168	2,311	1,833	-1,857
TCMB Brüt Döviz Rezervleri (Milyon \$)	75,105	65,646	66,970	-8,135	1,324

Kaynak: TCMB

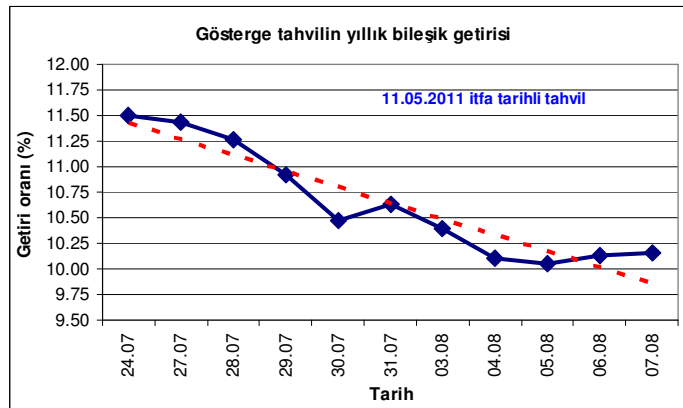
Bilânçonun pasif kalemleri incelendiğinde ise bu dönemde Merkez Bankası Toplam Döviz Yükümlülüklerinin %7.94 oranında arttığı görülmektedir. Toplam Döviz Yükümlülükleri kaleminin alt ayırımına bakıldığında, Dış Yükümlülükler kaleminin %3.45 oranında azalırken, İç Yükümlülükler kaleminin ise %10.27 oranında artış kaydettiği göze çarpmaktadır.

Geçen dönem kamu maaş ödemeleri nedeniyle artan nakit ihtiyacına bağlı olarak, Rezerv Para kalemi ve Emisyon Hacminde sırasıyla %12.69 ve %1.77 oranlarında artışlar kaydedilmişti. Bu dönem Rezerv Para kaleminde %4.61, Emisyon Hacminde ise %3.39 oranında daralma sağlanarak söz konusu parasal genişlemenin bir bölümünün geri çekildiği görülmektedir. Diğer yandan Merkez Bankası'nın politika araçlarından Açık Piyasa İşlemleri kaleminin de geçen dönem yaratılan parasal genişlemenin enflasyonist bir baskı yaratmaması yönünde devreye sokulduğu dikkati çekmektedir. Diğer Merkez Bankası Parası kaleminin alt başlıklarından birisi olan ve 17 Temmuz tarihi başı itibariyle -13.26 milyar TL seviyesinde bulunan Açık Piyasa İşlemleri kalemi, 4.40 milyar TL azalış kaydederek -8.86 milyar TL düzeyine gerilemiştir. Diğer bir ifade ile 17 Temmuz tarihi itibariyle Merkez Bankası, Açık Piyasa İşlemleri yoluyla piyasadan 13.26 milyar TL alacaklı iken, bu dönem bu tutar 8.86 milyar TL seviyesine gerilemiştir. Öte yandan Merkez Bankası'nın bir diğer politika aracı olan Kamu Mevduatı kalemi de %44.55 oranında azalış göstererek 2,311 milyon TL seviyesine inmiştir.

Geçen dönem 635 milyon USD artış gösteren TC Merkez Bankası brüt rezervlerindeki yükselişin, bu dönem ivme kazanarak devam ettiği görülmektedir. 17-31 Temmuz 2009 döneminde **TCMB brüt döviz rezervleri**, 1,324 milyon USD artarak 66,970 milyon USD düzeyine yükselmiştir.

- **Tahvil-Bono Piyasası**

Temmuz ayının üçüncü haftasını %11.50 seviyesinden kapatan piyasanın gösterge kâğıdı niteliğindeki **11 Mayıs 2011 itfa tarihli tahvilin** yıllık bileşik faizi, ayın son günlerinde TC Merkez Bankası kaynaklı açıklamalara bağlı olarak aşağı yönlü bir seyir izledi. TC Merkez Bankası'nın gerek PPK toplantı özetinde, gerekse de enflasyon raporunda, enflasyon endişesi taşımadığı ve faiz indirimlerine bir süre daha devam edileceği yönündeki değerlendirmelerin yanı sıra uluslararası piyasalara hâkim olan iyimser havanın da desteklediği alımlar sonucunda gösterge kâğıdının yıllık bileşik faizi, Temmuz ayını %10.63 seviyesine gerileyerek kapattı. Ağustos ayının ilk günlerinde başta ABD olmak üzere yurt dışından gelen olumlu makro ekonomik veri akışına bağlı olarak uluslararası piyasalardaki iyimser havanın sürmesi sonucunda, tahvil-bono piyasasındaki alımların yoğunlaşarak sürdüğü görüldü. Söz konusu alımlarla seans içerisinde tek haneli rakamlara inerek tarihi dip seviyeleri gören gösterge kâğıdının yıllık bileşik faizi, Ağustos ayının ilk haftasını da %10.16 düzeyinden kapattı.

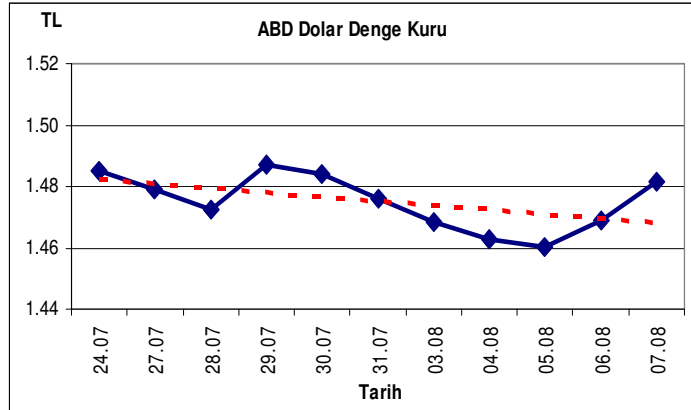

- **Döviz Piyasası**

Temmuz ayının üçüncü haftasını 1.4850 TL seviyesinden kapatan dolar, ayın dördüncü haftası içerisinde pariteye bağlı bir seyir izledi. Hafta ortasında paritedeki gerileme sonucunda TC Merkez Bankası gösterge kurları itibariyle 1.4869 TL düzeyine yükselen dolar, ayın son günlerinde paritenin tekrar yükseliş

kaydetmesine bağlı olarak Temmuz ayını 1.4762 TL seviyesinden kapattı. Ağustos ayının ilk haftasında paritedeki yükselişin devam etmesinin yanı sıra alternatif piyasalarda etkili olan alımların, döviz piyasasına satış yönünde yansımalarının da etkisiyle dolar, hafta ortasında 1.46 TL seviyesine kadar gerilese de TC Merkez Bankası'nın Ekim 2008 tarihinde ara verdiği döviz alım ihalelerine yeniden başlaması sonucunda, piyasanın dengelendiği görüldü. TC Merkez Bankası'nın alımlarına bağlı olarak Ağustos ayının ilk haftasını gösterge kurları itibariyle 1.4817 düzeyine yükselerek kapatan dolar, son iki haftalık dönem içerisinde TL karşısında %2.22 oranında değer kaybetmiş oldu. Bu dönem içerisinde euro ise TL karşısında %8.34 oranında değer kazanmıştır.

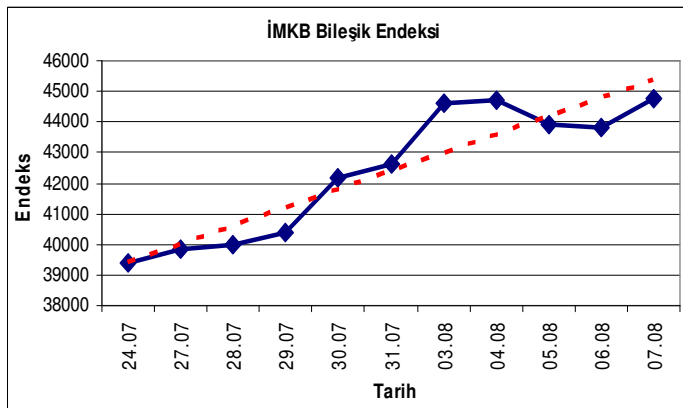
Temmuz ayının üçüncü haftasını 1.4215 seviyesinden kapatan **EUR/USD paritesi**, ayın son haftanın ilk günlerinde euro bölgesinden

gelen olumlu makro ekonomik verilere bağlı olarak 1.43 düzeyine kadar yükseldiyse de hafta ortasında açıklanan Almanya tüketici fiyatları endeksinin beklenenden fazla gerilemesinin etkisiyle 1.40 seviyelerini test etti. Ancak Avrupa Komisyonu'nun açıkladığı ekonomik algılama göstergesindeki yükselişin etkisiyle haftanın son işlem gününde toparlanma gösteren parite, Temmuz ayını TC Merkez Bankası gösterge kurları itibariyle 1.4114 düzeyine yükselerek kapattı. Ağustos ayının ilk günlerinde ise yükselen petrol fiyatlarının yanı sıra küresel borsalardaki alıcılı seyrin sürmesinin risk iştahını arttırması sonucunda, rezerv para konumundaki doların önemli para birimleri karşısında değer kaybettiği görüldü. Bu süreçte 1.4450 seviyelerine kadar yükselen parite, haftanın son işlem günü açıklanan ABD tarım dışı istihdam verisinin beklentilerin altında bir istihdam kaybına işaret etmesinin ardından gerileme kaydederek, Ağustos ayının ilk haftasını TC Merkez Bankası gösterge kurları itibariyle 1.4365 düzeyinden kapattı.

- **İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)**

Temmuz ayının üçüncü haftasını 39,395 seviyesinden kapatan İMKB Bileşik Endeksi, ayın dördüncü haftası içerisinde, global piyasalardaki olumlu havanın yanı sıra TC Merkez Bankası'nın ekonomik durumla ilgili iyimser açıklamaları ve faiz indirimlerinin devam edeceği yönünde sinyaller vermesinin etkisiyle hızlı bir yükseliş kaydetti. Özellikle bankacılık sektörü hisselerine gelen alımlarla Temmuz ayını 42,641 puana yükselerek kapatan bileşik endeksin, Ağustos ayının ilk günlerinde de yurt dışından gelen olumlu makro ekonomik verilere bağlı olarak küresel

borsalara paralel bir biçimde yükselişini sürdürdüğü görüldü. Bu süreçte 45,537 puana kadar yükselen bileşik endeks, ardından bankacılık sektörü hisselerine gelen kâr satışları sonucunda kısa süreli bir düzeltme hareketi gerçekleştirerek 42,795 puanı gördü. Haftanın son işlem gününde ise beklentilerden daha iyi açıklanan ABD tarım dışı istihdam verisinin etkisiyle uluslararası piyasalara paralel bir biçimde yükselişe geçen bileşik endeks, Ağustos ayının ilk haftasını 44,768 puana yükselerek kapattı. Bileşik endeks, bu dönem içerisinde %12.37 oranında değer kazanırken, yabancı portföylerin piyasa içerisindeki payı da %65.74 seviyesinden %66.25 düzeyine yükselmiştir.

• **Türk Bankacılık Sektörü Gelişmeleri**

07–21 Temmuz 2009 döneminde %7 artarak 482.3 milyar TL düzeyine yükselen bankacılık sektörü toplam mevduat hacminin, bu dönemde %1 oranında azalarak 481.8 milyar TL seviyesine gerilediği görülmektedir. Bankacılık sektörü toplam mevduat hacminin alt ayrımına bakıldığında ise gerek vadeli mevduatların gerekse de vadesiz mevduatların %1 oranında azalış kaydettiği göze çarpmaktadır.

Geçen dönem %9 oranında gerileyerek 368 milyar TL seviyesine inen bankacılık sektörü toplam kredi hacminin, bu dönemde %3 oranında artarak 369 milyar TL düzeyine yükseldiği görülmektedir. Toplam kredilerin alt ayrımına bakıldığında ise TL kredilerde görülen %7 oranındaki artışa karşılık, yabancı para cinsinden kredilerin %9 oranında azalış kaydetmesi dikkati çekmektedir. Döviz sepetinin aynı dönem itibarıyla %2.44 oranında değer kaybettiği göz önüne alındığında, yabancı para cinsinden kredilerde gerçekleşen gerilemenin, esasen döviz kurlarındaki düşüşten kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Bankacılık Sektörü İle İlgili Seçilmiş Göstergeler (Milyon TL.)

	31.12.08	21.07.09	04.08.09	Değişim (%)	
				Yıl Sonuna Göre	Dönem
MEVDUAT VE FONLAR					
TOPLAM MEVDUAT VE FONLAR	469,455	482,329	481,757	2.6	-0.1
Vadeli	404,359	415,410	414,880	2.6	-0.1
Vadesiz	65,095	66,919	66,877	2.7	-0.1
KREDİLER					
TOPLAM KREDİLER	372,812	368,153	369,191	-1.0	0.3
TL	264,463	267,367	269,276	1.8	0.7
YP	108,350	100,785	99,915	-7.8	-0.9
YP Krediler/Toplam Krediler (%)	29.1	27.4	27.1		
Krediler /Mevduat (%)	82.4	80.3	80.6		
Takipteki Alacaklar (Brüt)	13,836	19,053	19,100	38.0	0.2
Takipteki Alacaklar / Krediler (%)	3.6	4.9	4.9		
Menkul Değerler Portföyü	194,275	223,927	225,445	16.0	0.7
MDP/ Mevduat (%)	41.4	46.4	46.8		

Kaynak: BDDK

Yaklaşık 11.5 aylık bir süredir düzenli olarak artış gösteren bankacılık sektörü takipteki alacaklar hacminin, genişlemesini bu dönemde ivme kaybetmekle birlikte devam ettirdiği görülmektedir. Bankacılık sektörü takipteki alacaklar hacmi, bu dönem %2 oranında artış kaydederek 19.1 milyar TL düzeyine ulaşırken, takipteki alacakların kredilere oranı ise %4.9 seviyesinde kalmıştır.

07–21 Temmuz 2009 döneminde %1.4 oranında artarak 224 milyar TL seviyesine yükselen bankacılık sektörü menkul değerler portföyü hacmi, bu

dönemde de %7 oranında genişleyerek 225.4 milyar TL düzeyini geçmiştir. Bankacılık sektörü menkul değerler portföyü hacminde gerçekleşen bu artışa bağlı olarak, bu dönem MDP/Mevduat oranının %46.8 düzeyine yükseldiği görülmektedir.

İletişim Bilgileri

Oktay Küçükiremitçi	Müdür	0312 4179200/2340	oktay.kucukiremitci@kalkinma.com.tr
Mustafa Şimşek	Müdür Yardımcısı	0312 4179200/2340	mustafa.simsek@kalkinma.com.tr
Fulya Bayraktar	Kıdemli Uzman	0312 4179200/2356	fulya.bayraktar@kalkinma.com.tr
Mustafa Tosun	Kıdemli Uzman	0312 4179200/2355	mustafa.tosun@kalkinma.com.tr

MAKRO EKONOMİK GÖSTERGELER

	2006	2007	2008					2009						
			Ağust.	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz
GSYİH (Milyon \$)	526,429	656,670	-	217,086*	-	-	155,848*	-	-	127,812*	-	-	-	-
Büyüme Oranı (1998 fiyatlarıyla)	6.9	4.7	-	1.2*	-	-	-6.2*	-	-	-13.8*	-	-	-	-
İmalat Sanayi KKO (%)	81.0	81.8	76.2	79.8	76.7	72.9	64.7	63.8	63.8	64.7	66.8	70.4	72.7	-
İşsizlik Oranı (%)	9.9	9.9	9.8	10.3	10.9	12.3	13.6	15.5	16.1	15.8	14.9	-	-	-
Enflasyon (ÜFE) (%) (yıllık)	11.58	5.94	14.67	12.49	13.29	12.25	8.11	7.90	6.43	3.46	-0.35	-2.46	-1.86	-3.75
Enflasyon (TÜFE) (%) (yıllık)	9.65	8.39	11.77	11.13	11.99	10.76	10.06	9.50	7.73	7.89	6.13	5.24	5.73	5.39
TÜFE Bazlı Reel Kur Endeksi	160.1	190.3	193.9	191.9	174.0	170.2	168.8	166.5	163.4	159.5	166.8	168.4	165.1	167.2
Cari İşlemler Dengesi (Milyon \$)	-31,893	-37,684	-3,003	-939	-2,380	-372	-3,036	-216	-170	-1,034	-1,239	-216	-	-
Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$)	-54,041	-62,800	-8,205	-5,091	-5,220	-2,678	-3,682	-1,399	-642	-2,362	-2,547	-3,477	-4,152	-
- İhracat-FOB (Milyon \$)	85,535	107,262	11,047	12,793	9,722	9,396	7,722	7,884	8,434	8,162	7,574	7,360	8,332	-
- İthalat-CIF (Milyon \$)	139,576	170,063	19,251	17,885	14,942	12,073	11,405	9,282	9,076	10,525	10,121	10,838	12,483	-
Karşılama Oranı (%)	61.3	63.1	57.4	71.5	65.1	77.8	67.7	84.9	92.9	77.6	74.8	67.9	66.7	-
İhracat/İthalat														
Bütçe Gelirleri (Milyon TL)	171,309	189,617	26,447	13,788	15,107	17,990	15,140	15,830	18,415	13,053	20,063	18,854	15,411	-
- Vergi Gelirleri (Milyon TL)	137,554	152,832	18,920	11,827	13,044	15,752	12,014	13,825	13,805	10,514	12,814	15,275	12,850	-
- Diğer Gelirler (Milyon TL)	33,756	36,785	7,528	1,961	2,063	2,237	3,126	2,004	4,611	2,539	7,250	3,579	2,561	-
Bütçe Harcamaları (Milyon TL)	175,304	203,501	20,437	23,215	15,178	21,375	23,937	18,796	25,808	21,820	21,010	19,464	17,932	-
- Faiz Harcamaları (Milyon TL)	45,945	48,732	8,140	5,022	2,013	5,440	1,871	3,783	9,859	4,449	3,038	4,991	1,123	-
- Faiz Hariç Harcamalar (Milyon TL)	129,359	154,769	12,297	18,193	13,165	15,935	22,066	15,013	15,950	17,372	17,972	14,473	16,809	-
Bütçe Dengesi (Milyon TL)	-3,995	-13,883	6,010	-9,426	-71	-3,385	-8,797	-2,967	-7,393	-8,767	-947	-610	-2,521	-
- Faiz Dışı Denge (Milyon TL)	41,951	34,848	14,150	-4,404	1,942	2,055	-6,926	816	2,466	-4,319	2,091	4,381	-1,398	-
Merkezi Yönetim Toplam														
İç Borç Stoku (Milyon \$)	178,906	219,207	224,907	216,274	181,324	175,253	181,728	170,839	171,230	173,167	186,478	196,723	197,161	-
Merkezi Yönetim Toplam														
Dış Borç Stoku (Milyon \$)	66,576	67,117	69,697	70,889	68,194	67,724	69,754	68,476	67,916	68,445	69,882	71,254	70,086	-

*: Çeyrek dönemler itibariyledir.

Kaynak: TÜİK, TCMB, Hazine Müsteşarlığı, DPT